

بازار پول و سرمایه

فصل ۵ مشخصات بازار ثانویه و نقش آن در نظام مالی

• بازار ثانویه

مکانیزمی کاربردی را به وجود می‌آورد تا بعد از اینکه در مرحله پذیره نویسی، اوراق بهادار در بازار اولیه به فروش رسیدند، سرمایه گذاران بتوانند آنها را دوباره خرید و فروش کنند. بازارهای اولیه بدون وجود بازارهای ثانویه نمی‌توانند به خوبی فعالیت کنند. اگر یک سرمایه گذار پس از آنکه اوراق بهاداری را خریداری کرد، تمایل نداشته باشد آن را تا موعد سررسید نگهداری کند باید بتواند به راحتی و با کمترین هزینه اوراق خود را بفروشد. وجود بازارهای ثانویه فعال این اطمینان را برای خریداران اوراق بهادار فراهم می‌سازند تا آنها بتوانند در هر زمانی که بخواهند اوراق بهادار خود را در این بازارها بفروشند. البته چنین فروشی می‌تواند با زیان نیز همراه باشد. اما گاهی زیان بهتر از آن است که سرمایه گذار اصلاً نتواند اوراق بهادار خود را بفروشد

■ ساختار بازار ثانویه به چه شکلی است؟

بورس اوراق بهادار مهم‌ترین نهاد بازار ثانویه برای معاملات سهام و اوراق بهادار است. بازار ثانویه مکانی است که در آن ابزارهای مالی که قبلاً منتشر شده‌اند، مانند اوراق قرضه و سهام، مورد خرید و فروش قرار می‌گیرند. مثلاً اگر فردی سهام یک شرکت را در مرحله پذیره نویسی خریداری کرده است و اکنون قصد فروش آن سهم به سایر سرمایه‌گذاران بازار را دارد باید برای فروش سهم خود به بازار ثانویه مراجعه کند. در واقع این بازار، محلی است که سرمایه‌گذاران، اوراق بهادار را به جای شرکت صادر کننده از دیگر سرمایه‌گذاران خریداری می‌کنند. حجم معاملات در بازار ثانویه، نسبت به بازارهای اولیه بسیار بیشتر است. این بازار با هدف امکان‌سازی معامله اوراق منتشر شده در بازار اولیه و افزایش قابلیت نقد شوندگی آنها ایجاد شده است. بازار ثانویه برای شرکت‌ها نقطه‌ای استراتژیک به شمار می‌رود که از مسیر آن می‌توانند روی معامله‌ها نظارت و کنترل داشته باشند و به تصمیم‌های مدیریتی خود جهت دهند.

شرکت‌ها سهام و اوراق بهادار خود را اولین بار برای سرمایه‌گذاران منتشر می‌کنند که در اصطلاح مالی، آن را IPO (عرضه عمومی اولیه) می‌نامند. پس از ورود این شرکت‌ها در لیست بورس اوراق بهادار یعنی پس از پذیرش در بورس، سرمایه‌گذاران به بازار ثانویه می‌روند و سهام خود را به سرمایه‌گذاران دیگر می‌فروشند. سرمایه‌گذاران در بازار ثانویه می‌توانند سهام خود را بخرند یا بفروشند، سود کسب کنند یا از ضرر بیشتر در آینده جلوگیری نمایند. بازارهای جهانی مانند بورس اوراق بهادار نیویورک NYSE و نزدک (NASDAQ) نمونه‌هایی از بازارهای ثانویه هستند.

■ بازار ثانویه چه ویژگی‌هایی دارد؟

۱. هزینه معامله کمتر به دلیل حجم بالای معامله‌ها

۲. برای سرمایه‌گذاران نقدینگی به همراه می‌آورد. هر فروشنده‌ای که نیاز به پول نقد داشته باشد، می‌تواند به دلیل حضور تعداد زیادی از خریداران در این بازار، اوراق بهادار خود را به راحتی به فروش برساند.

۳. در بازار ثانویه، هرگونه اخبار یا اطلاعات جدید در رابطه با شرکت به سرعت در قیمت سهام آن منعکس می‌شود.

۴. عرضه و تقاضای موجود در اقتصاد به کشف قیمت در این بازار کمک می‌کند.

۵. جایگزینی برای پس انداز است.

۶. بازارهای ثانویه با مقررات سنگینی از جانب دولت روبرو هستند. چون منبع اصلی شکل‌گیری سرمایه و نقدینگی برای شرکت‌ها و سرمایه‌گذاران به حساب می‌آیند و این مقررات در سطح بالا، ایمنی پول سرمایه‌گذاران را تضمین می‌کند.

■ قیمت‌گذاری در بازار ثانویه چگونه صورت می‌گیرد؟

در بازار اولیه، قیمت اوراق بهادار از قبل و براساس قیمت اسمی تعیین می‌شود. اما در بازار ثانویه قیمت اوراق براساس میزان عرضه و تقاضای آن مشخص می‌شود. به عنوان مثال، اگر بیشتر سرمایه‌گذاران معتقد باشند که سهامی در آینده روند خوبی دارد، تقاضا برای آن افزایش می‌یابد و به همین ترتیب، قیمت آن بالا می‌رود. به دنبال آن اگر سرمایه‌گذاران احساس کنند که سهامی ارزش خود را از دست خواهد داد، برای فروش آن اقدام می‌کنند و در نتیجه قیمت سهام افت پیدا خواهد کرد.

■ اهمیت بازار ثانویه در چیست؟

۱. این بازار، شاخصی خوب برای تعیین وضعیت اقتصادی یک کشور است که افزایش یا افت بازار سهام نشانگر رونق یا رکود در اقتصاد است.

۲. نقدینگی را برای سرمایه‌گذاران تضمین می‌کند چون آنها می‌توانند در این بازار به راحتی اوراق بهادار خود را خرید و فروش کنند.

۳. این بازار به سرمایه‌گذاران فرصتی را ارائه می‌دهد تا از پول ساکن خود برای کسب بازده و سرمایه‌گذاری استفاده کنند.

۴. کمک می‌کند تا شرکت بر ادراک عمومی، کنترل و نظارت داشته باشد.

■ بازار اولیه و بازار ثانویه چه تفاوتی با هم دارند؟

۱) شرکت‌ها پس از پذیره نویسی در بازار اولیه می‌توانند سهام خود را به فروش بگذارند اما پس از آن دیگر سهامشان در بازار ثانویه (بورس اوراق بهادار) مورد معامله قرار خواهد گرفت.

۲) در بازار اولیه، درآمد حاصل از فروش سهام به شرکت منتشر کننده اوراق تعلق می‌گیرد. اما در بازار ثانویه، این درآمدها متعلق به سرمایه‌گذاری است که اوراق را می‌فروشد.

۳) معمولاً سرمایه‌گذاران خرد در بازار اولیه اوراق بهادار را خریداری نمی‌کنند. چون شرکت صادرکننده، اوراق خود را به صورت عمده به فروش می‌گذارد و خرید آن نیازمند سرمایه بزرگی است. اما در بازار ثانویه، سرمایه‌گذاران می‌توانند هر تعداد سهام مورد نظر خود را خریداری کنند.

۴) در بازار اولیه فروش اوراق از طریق بانک سرمایه‌گذاری انجام می‌شود اما در بازار ثانویه، سرمایه‌گذاران از طریق کارگزار، معاملات خود را انجام می‌دهند.

۵) در بازار اولیه، سرمایه‌گذاران سهام را به طور مستقیم از خود شرکت خریداری می‌کنند. اما در بازار ثانویه، سرمایه‌گذاران، سهام و سایر اوراق بهادار را از سایر سرمایه‌گذاران خریداری می‌کنند.

۶) در بازار اولیه، شرکت‌ها برای اولین بار سهام خود را از طریق عرضه عمومی می‌فروشند. اما در بازار ثانویه، سرمایه‌گذاران سهامی که قبلاً معامله شده است را از طریق بورس اوراق بهادار خریداری می‌کنند.

(۷) در بازار اولیه، سهام به قیمت اسمی به فروش می‌رسد و معمولاً دچار نوسان نمی‌شود. اما در بازار ثانویه قیمت سهام به طور روزانه در نوسان است.

چرا بازار ثانویه مهم است؟

IPO مسیر خروج عالی برای سرمایه گذاران

به دلیل بالا بودن نقدینگی در بازار ثانویه، صرف ریسک آن به مراتب کمتر است. شما به عنوان یک سرمایه گذار می‌توانید سهام خود را با بیشترین سرعت ممکن در بازار بورس اوراق بهادار بفروشید و چون این کار را به قیمت فعلی بازار انجام می‌دهید، ریسک درک شده‌تان بسیار کمتر خواهد بود. چنین بازاری صرف ریسک را از طریق نقدینگی‌اش کاهش می‌دهد؛ یعنی ارزش دارایی‌های مالی معامله شده افزایش می‌یابند. در نتیجه، بازار ثانویه برای سرمایه گذاران بهترین استراتژی خروج است

آزادی جهت خرید و فروش

بازار ثانویه مکانی سازمان یافته است که در آن خریداران و فروشندگان می‌توانند در کنار هم به خرید و فروش سهام بپردازند و دیگر نیازی به نگرانی در خصوص هرگونه کلاه برداری وجود ندارد.

امکان خرید و فروش بیشتر

اگر چنین بازاری وجود نداشته باشد چه اتفاقی خواهد افتاد؟ مثلاً تصور کنید افرادی که می‌خواهند از بازار اولیه خانه بخرند، این کار را از ترس اینکه فرصتی برای فروش خانه‌های جدیدشان در بازار پیدا نکنند، انجام ندهند. این استدلال در مورد سهام نیز صادق است. از آنجایی که در خصوص سهام و اوراق قرضه، بازاری به نام بازار ثانویه وجود دارد (بورس اوراق بهادار)، مردم دیگر نگران فروش سهامشان در آینده و نگهداری دائم آن نیستند. بنابراین سهام خود را بدون هیچ گونه نگرانی از بازار اولیه خریداری می‌کنند. در واقع بدون وجود این بازار، فرصت خرید یا فروش بیشتر نیز وجود ندارد.

بازارهای خصوصی

برای شرکت‌های نوپا و کوچک، همیشه عرضه عمومی جهت تامین منابع مالی امکان پذیر نیست و وجود چنین بازاری شرایط را برای آنها آسان‌تر کرده است. علاوه بر این، در حال حاضر شرایط بسیاری برای کسب مجوز IPO وجود دارد. این‌گونه شرکت‌ها دیگر نگران تامین منابع مالی‌شان نیستند، زیرا با وجود بازار ثانویه می‌توانند سهام خود را در فرابورس و از طریق شبکه معامله‌گران بفروشند. این در حالی است که همه چیز کاملاً خصوصی باقی می‌ماند. بدون وجود بازار ثانویه، بازار خصوصی نیز وجود نخواهد داشت.